

הערות למאמרים בגיליון 490

איך חוקרים מלחמה? (עמ' 4)

1. משה גבעתי, המערכה בחרמון: הקרבות ברכסי החרמון במלחמת יום הכיפורים ולאחריה, מערכות, תל-אביב, מודן, בן-שמן, 2015.
2. עודד מגידו, חמוטל ומכשיר לא בידינו, כנרת-זמורה-דביר, שהם, 2019.

על התמרון והאימונים לקראתו (עמ' 10)

1. אמנם בחלק מזירות המלחמה, בעיקר במזרח התיכון, היא התנהלה באופן דינמי יותר, ונערכו בה מהלכי תמרון מהירים ומשמעותיים דוגמת מערכת מגידו שניהלו הבריטים ובעיקר התקבעה בזיכרון הקולקטיבי ככזאת. להרחבה ראו: ג'ון ד' גרינג'ר, הקרב על סוריה הגדולה 1918-1920, מודן ומערכות, בן-שמן, 2020.
2. גבי סיבוני, "מהלומה לא פרופורציונאלית – תפיסת המענה לאור מלחמת לבנון השנייה", מבט על, גיליון 1, 7, 4 אוקטובר 2008.
3. באזיל לידל הארט, אסטרטגיה של גישה עקיפה, משרד הביטחון, תל-אביב, 1956, עמ' 338.
4. עמוס הראל, "מפקד חיל האוויר הפורש, אמיר אשל, מסכם תקופה", הארץ, 24 באוגוסט 2017.
5. רועי לוי, "להרוג את רומל", מערכות 480-481, נובמבר 2018, עמ' 55.
6. גל פרל פינקל וסא"ל ירון, "מבצע 'קרנף': מה כדאי לחטיבת הקומנדו ללמוד מרג'ימנט הריינג'רס של צבא היבשה האמריקני", מערכות 488, יולי 2020, עמ' 47.
7. איתי יורוב, "מכתב המח"ט ללוחמי החטיבה עם סיום המלחמה", לשכת מפקד עוצבת חוד החנית, 17 באוגוסט 2006.
8. עפר שלח ויואב לימור, שבויים בלבנון, ידיעות ספרים, תל-אביב, 2007, עמ' 398-399.
9. גיורא סגל, "מלחמת לבנון השנייה: הזדמנות שהוחמצה", מערכות 420-421 (ספטמבר 2008), עמ' 16.
10. אודי דקל וענת קורץ, "מהלך חד-צדדי כמעצב אסטרטגי: 20 שנה ליציאה מלבנון, 30 יום לסיפוח", המכון למחקרי ביטחון לאומי, 24 במאי 2020.
11. אמיר בוחבוב ועפר שלח, "מה"ט הצנחנים היוצא: שבי ומוות – חלק מחיינו", אן-ארג'י, 4 בספטמבר 2009.
12. "עופרת יצוקה 14.1.09 פעילות צנחנים שריון והנדסה" - https://www.youtube.com/watch?v=qCCoJHD1j-k&ab_channel=YOSSIKAUFMAN
13. דוד (צ'ק) פרייליך, תפיסת הביטחון הלאומי של ישראל, מודן ומערכות, בן-שמן, 2019, עמ' 112.
14. יוסי ארזי וגל פרל, "שילוב טכנולוגיות להגנת העורף", צבא ואסטרטגיה, כרך 5, גיליון 3, דצמבר 2013, עמ' 77-78.
15. "אסטרטגיית צה"ל", לשכת הרמטכ"ל, צה"ל, אפריל 2018, עמ' 15.
16. יפתח ש. שפיר, "חזבאללה כצבא", עדכן אסטרטגי, כרך 19 גיליון 4, ינואר 2017, עמ' 59-69.
17. מספר ההרוגים ליום לחימה חושב באמצעות חלוקת מספר ימי הלחימה במספר ההרוגים. ברור כי מספר הנופלים במהלך הלחימה אינו המדד היחיד לאתגרי המלחמה וללחימה העזה שהתרחשה במהלכה, אולם הוא מדד שמספק המחשה לקטלניותה. משחק מלחמה שנערך במרכז הבינתחומי הרצליה העריך כי במקרה של מלחמה בצפון יפול על העורף כ-1,500 רקטות ביממה וכי הן בעורף והן בחזית הלחימה תספוג ישראל נפגעים רבים. ראו: שאול שי, "ממצאי סימולציה – מלחמת לבנון שלישית? מניעה, הרתעה, העורף והכרעה", המרכז הבינתחומי הרצליה, יוני 2015, <https://www.idc.ac.il/he/research/ips/documents/lebanon3/simulationshaulshay2015c.pdf>
18. עפר שלח, האומץ לנצח, ידיעות ספרים, תל-אביב, 2015, עמ' 170-171.

19. סומאל ליימן אטווד מרשל, אנשים מול אש, מודן ומערכות, בן-שמן, 2011, עמ' 30.
20. גיורא איילנד, "מלחמת לבנון השנייה - לקחים ברמה האסטרטגית", צבא ואסטרטגיה, כרך 1 גיליון 2, אוקטובר 2009, עמ' 7-18.
21. לדוגמה, פגיעת הרקטה בשטח כינוס של עוצבת הנשר בכפר גלעדי במלחמת לבנון השנייה. 12 מחיילי החטיבה נהרגו.
22. גדי איזנקוט, "השתנות האיום? המענה בירה הצפונית", צבא ואסטרטגיה, כרך 2, גיליון 1, יוני 2010, עמ' 32.
23. על-פי תפיסת הלוחמה מוכוונת מודיעין, לוחמ"ם, שפותחה באמ"ן בעת שעמד בראשו האלוף אביב כוכבי (לימים הרמטכ"ל), מודיעין עדכני מועבר לכוחות בשטח באמצעות מערכות הפיקוד והשליטה הדיגיטליות.
24. אמיר אורן, "התפירה הצבאית של חליפת השר", הארץ, 26 בפברואר 2003.
25. שבנים האחרונות השקיע צה"ל משאבים ניכרים ביכולות האש המדויקת והעוצמתית ובחיבור ההדוק שלה למערכות איסוף מודיעין עדכני. כך בהקמת מנהלת המטרות, בחיזוק יכולות הספקי התקיפה של חיל האוויר, בהקמת יחידות חימוש מונחה מדויק של חיל התותחנים ועוד. במקביל צומצמו המשאבים שהושקעו ביבשה. ברצוע היבשה בוטלו בעשור האחרון אימונים בשל מצוקות תקציב, ולצד זאת סגר צה"ל בשנת 2000 יחידות מתמרנות רבות, בדגש על חטיבות שריון במילואים (8 במספר), שכן אימוני יחידות שריון, כמו גם מערכי ההחזקה, השינוע, התדלוק והחימוש, הם יקרים יחסית לחטיבות החי"ר.
26. גל פרל פינקל, "נדרשת תנופה ליבשה", מבט על, גיליון 6, 1344, 6 ביולי 2020.
27. DA CAPO PRESS, 1945-MARTIN BLUMENSON. THE PATTON PAPERS:1940 BOSTON, 1974, P, 261

מנישותו האסטרטגית של ארגון חזבאללה (עמ' 16)

1. H.G. BRAUCH, COPING WITH ENVIRONMENTAL CHANGE, DISASTERS AND SECURITY: THREATS, CHALLENGES, VULNERABILITIES AND RISKS, SPRINGER, NEW YORK, 2003
2. J. CHILD, "ORGANIZATIONAL STRUCTURE, ENVIRONMENT AND PERFORMANCE: THE ROLE OF STRATEGIC CHOICE", SOCIOLOGY 6, 1972, PP. 1-22
3. IBID
4. IBID; L. FARELY, CHANGE PROCESSES IN INTERNATIONAL ORGANIZATIONS, SCHENKMAN PUBLISHING, CAMBRIDGE, 1981; M. FARJOUN, BEYOND DUALISM: STABILITY AND CHANGE AS A DUALITY. ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW 35(2): 2010, PP. 205-225; M.T., HANNAN, AND J. FREEMAN, "STRUCTURAL INERTIA AND ORGANIZATIONAL CHANGE", AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW 49, 1984, PP. 149-164
5. "השחקן" - משמש במאמר זה כיחידת ניתוח בהקשרים שונים (פוליטי, צבאי, טכנולוגי, חברתי וכלכלי).
6. (במקרה הייחודי של שחקנים היברידיים-אלימים, מובילי הגמישות המונעת מן הסביבה החיצונית הם אינטרסים/ציפיות/לחצים של מדינת החסות, מוסדות הממשלה - היה והשחקן מוטמע במנגנוני המדינה - האוכלוסייה האזרחית וכמובן, אויבו ויריבו).
7. תנועות מסוג זה חיוניות לכל תהליך אבולוציוני.
8. ROSENAU, 1981
9. M. T. HANNAN, AND J. FREEMAN, STRUCTURAL INERTIA AND ORGANIZATIONAL CHANGE, AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW 49, 1984, PP. 149-164; M. FARJOUN, BEYOND DUALISM: STABILITY AND CHANGE AS A DUALITY, ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW 35(2): 2010, PP. 205-225
10. FARJOUN, 2010
11. CHILD, 1972; R. COX AND H. JACOBSON, ANATOMY OF INFLUENCE: DECISION MAKING IN INTERNATIONAL ORGANIZATION, YALE UNIVERSITY PRESS, NEW HAVEN, 1974

הדימוי של ארגון כ"מגן לבנון", וכמבוגר האחראי המסייע לאוכלוסיית לבנון כולה בתשתיות תברואתיות וסלי מזון, תוך שהוא מזוהר כי חיידוש המחאות והמשך האנרכיה במדינה עלולים להוביל למלחמת אזרחים - חששו הגדול ביותר. המשבר המרובע שפקד את לבנון שימש עבורו הזדמנות להגמיש את דימויו של חזבאללה ולשנותו ממגן השיעה למגן לבנון, ובכך להעמיק את אחיזתו ואת השפעתו בלבנון ולקבוע שהוא שחקן חיוני, שלא ניתן להתעלם ממנו.

האסכולה הצעירה (עמ' 24)

1. ANDREW KREPINEVICH, BARRY WATTS AND ROBERT WORK, **MEETING THE ANT-ACCESS AND AREA DENIAL CHALLENGE**, WASHINGTON D.C., 2003, PP. 3-7
2. ALFRED THAYER MAHAN, **THE INFLUENCE OF SEA POWER UPON HISTORY**, LITTLE BROWN & Co., 1980
3. AZAR GAT, **A HISTORY OF MILITARY THOUGHT**, OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2002, PP. 469-470; LAWRENCE SONDDHAUS, **NAVAL WARFARE, 1815-1914**, ROUTLEDGE, NEW YORK, 2000, PP. 141-144
4. ARNE RØKSUND, "THE JEUNE ÉCOLE: THE STRATEGY OF THE WEAK", IN: ROLF HOBSON AND TOM KRISTIANSEN (EDS.), **NAVIES IN THE NORTHERN WATERS, 1721-2000**, FRANK CASS, LONDON, 2004, P. 117
5. GEOFFREY TILL, **SEAPOWERS: A GUIDE FOR THE TWENTY-FIRST CENTURY**, ROUTLEDGE, NEW YORK, 2009, PP. 180-186
6. RØKSUND, 2004, P. 118
7. THEODORE ROPP, **THE DEVELOPMENT OF MODERN NAVIES: FRENCH NAVAL POLICY, 1871-1904**, NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS, 1987, PP. 110-116
8. SPENCER C. TUCKER, **HANDBOOK OF 19TH CENTURY NAVAL WARFARE**, NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS, 2000, PP. 151-152; RØKSUND, 2004, PP. 123-128
9. SONDDHAUS, 2000, P. 172; TUCKER, 2000, PP. 251-253
10. DAN VAN DER VAT, **STEALTH AT SEA: THE HISTORY OF THE SUBMARINE**, HOUGHTON MIFFLIN COMPANY, NEW YORK, 1994, PP. 103-125
11. CHARLES W. DOMVILLE-FIFE, **SUBMARINES AND SEA POWER**, G. BELL, LONDON, 1919, PP. 116-129; RAUL CASTEX, **STRATEGIC THEORIES SELECTIONS**, (TRANSLATION AND EDITED BY EUGENIA C. KIESLING), NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS, 1994, PP. 349-350
12. BRYAN RANFT AND GEOFFREY TILL, **THE SEA IN SOVIET STRATEGY**, NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS, 1983, PP. 9-10
13. SERGEI G. GORSHKOV, **THE SEA POWER OF THE STATE**, PERGAMON, OXFORD, 1979, P. 184
14. ERIC MORRIS, **THE RUSSIAN NAVY: MYTH AND REALITY**, STEIN AND DAY, NEW YORK, 1977, P. 31
15. NORMAN POLMAR, **SOVIET NAVAL POWER: A CHALLENGES FOR THE 1970s**, NATIONAL STRATEGY INFORMATION CENTER, NEW YORK, 1972, P. 21; VASILY D. SOKOLOVSKY (ED.), **MILITARY STRATEGY: SOVIET DOCTRINE AND CONCEPT**, PRAEGER, NEW YORK, 1963, PP. 298, 300-301
16. JÜRGEN ROHWER, **SUPERPOWER CONFRONTATION ON THE SEAS: NAVAL DEVELOPMENT AND STRATEGY SINCE 1945**, SAGE PUBLICATIONS, WASHINGTON D.C., 1975, P. 11
17. SOKOLOVSKY, 1963, P. 298
18. איבר מואנויל, **הלוחמה הימית: היום ומחר**, משרד הביטחון-ההוצאה לאור, תל-אביב, 1994, עמ' 69-70, 74.
19. SOKOLOVSKY, 1963, P. 299
20. NORMAN POLMAR, **GUIDE TO THE SOVIET NAVY**, NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS, 1986, PP. 109-157; MORRIS, 1977, PP. 119-121, 187-188

12. A.M. PETTIGREW, **THE POLITICS OF ORGANIZATIONAL DECISION MAKING**, TAVISTOCK, LONDON, 1973
13. שם.
14. מסמך פנימי, 2014.
15. זאת בעיקר בכל הנוגע לבניין הכוח בשגרה ולהפעלתו בחירום (במרחבי הפעולה השונים שלו).
16. LINA KHATIB, DINA MATAR AND ATEF ALSHAER, "THE HEZBOLLAH PHENOMENON: POLITICS AND COMMUNICATION", OXFORD: **OXFORD UNIVERSITY PRESS**, 2014
17. MOHAMAD IBRAHIM, "SURVIVAL THROUGH RESTRAINED INSTITUTIONALIZATION: THE CASE OF HEZBOLLAH IN LEBANON", DISS, 2019
18. KHATIB, MATAR AND ALSHAER, 2014
19. רונן ברגמן, **נקודת האלי-חזור: המודיעין הישראלי מול איראן וחזבאללה**, כנרת זמורה-ביתן, תל-אביב, 2007.
20. ככלל, שנת 2000 הביאה את חזבאללה והעומד בראשו לארבעה צומתי השפעה חשובים: חילופי השלטון בסוריה - מותו של הנשיא חאפז אל-אסד ומינוי בנו לנשיא; מינוי ראש ממשלה חדש ללבנון - הפיק אל-חריירי, באוקטובר 2000; פרוץ האגתפאדה השנייה של הפלסטינים בספטמבר 2000; ופיוג הטורו נגד מגדלי התאומים בארצות-הברית ב-11 בספטמבר 2001. מול התפתחויות אלה נצאללה, בדרכו המחושבת, זקוק היה לחוויית שליטה על-מנת להימנע מהפתעות או ממצבים שבהם יהא עליו להגיב בלי שיוכל לחשב קודם, היטב, את צעדיו. המשך החיכוך עם ישראל העניק לו את חוויית השליטה שלה נדקק.
21. אייל יזיסר, **לבנון: דם בארזים**, הקיבוץ המאוחד, 2009.
22. SAMAAN JEAN-LOUP, "FROM WAR TO DETERRENCE", IN: **ISRAEL AND HEZBOLLAH: CAUTIOUS STABILITY**, BULLOCK GRANT (ED.), NOVA SCIENCE PUBLISHERS, 2014
23. עמוס הראל, "צה"ל משנה גישה: חיזבאללה אינו ארגון גרילה, אלא צבא", הארץ, 4 במרס 2016.
24. האיחוד השני, שהתרחש בפברואר 2008, היה החיסול בדמשק של עמאד מע'נייה, שזכה לכינוי "רמטכ"ל חזבאללה" ו"יד ימינו של נצאללה". הסיכול חיזק וביצר את ריכוזיות הנהגתו של נצאללה, שסירב למנות אחר במקומו, והגביר את תחושת העומס והאחריות שרבעה על כתפיו. עומס זה הודגש ביתר שאת כשלצד המיקוד בישראל נדרש נצאללה, כמנהיגו של חזבאללה, לשקם את תדמית הארגון ומעמדו הפוליטי-חברתי בלבנון.
25. ADHAM SAOULI, "LEBANON'S HIZBULLAH: THE QUEST FOR SURVIVAL", **WORLD AFFAIRS VOL.166, NO.2**, 2003, P. 71-80
26. מאז ועד היום ממשיך הארגון לראות ב"מחנה 14 במרס" איום פנימי המחייב אותו להמשיך להעמיק את אחיזתו במוסדות השונים בלבנון.
27. ב-1994 התייחס נצאללה לכך שיש לערוך מסמך מדיניות חדש לארגון, שכן "המכתב הפתוח" לא היה עוד בעיניו רלוונטי לנוכח כניסת הארגון למערכת הפוליטית בלבנון.
28. סוריה שימשה עורף אסטרטגי ועמוד תווך בציר ההתנגדות, ונפילת משטר אסד הייתה עלולה לגזור השלכות שליליות על לבנון באופן שישכן את יציבותה ואת רווחתה של הקהילה השיעית. יתרה מכך, סוריה ממלאת תפקיד חיוני בהתעצמותו הצבאית של הארגון.
29. עומר עינב, "הבעיה שהיא גם פתרון: הפחדים הלבנוניים בשירות חזבאללה", **מבט על**, גיליון 642, 2014.
30. שריאל, 2014.
31. MATTHEW LEVITT, "THE MIDDLE EAST AFTER THE IRAN NUCLEAR DEAL: HEZBOLLAH", COUNCIL ON 22 FOREIGN RELATIONS, WASHINGTON INSTITUTE (SEPTEMBER 7, 2015)
32. בעיקר זו השיעית, הדורשת חלוקה הוגנת של משאבים מדינתיים בהתאם להיקף הדמוגרפי.
33. נצאללה זיהה את הזדמנות הטמונה במשבר הקורונה והחל לפעול לחיזוק

21. RANFT AND TILL, 1983, PP. 114-116
22. EVAN MAWDSLEY, THE RUSSIAN NAVY IN THE GORSHKOV ERA, ROUTLEDGE, NEW YORK, 2002, P. 167
23. AS-2, AS-3 AS-4. בהמשך המלחמה הקרה נכנסו לשירות מבצעי בבריית-המועצות AS-5 Kelt (1968) וה AS-6 KINGFISH (1977).
24. לסקירת הנתונים הטכניים והמבצעיים של המפציצים הסובייטיים ראו: NORMAN POLMAR, GUIDE TO THE SOVIET NAVY, NAVAL INSTITUTE PRESS, ANNAPOLIS 1986, PP. 390, 393-394
25. בראשית שנות ה-70 החל הצי לקלוט את מטוסי Tu-26N BACKFIRE. בעת הצורך נערכו תוכניות להעברת חלק מהמפציצים, שהיו בפיקודו של חיל האוויר, לאחריות הצי ולפעולה במשימות לפי צורכי הצי. ראו: RANFT AND TILL, 1983, P. 114
26. GORSHKOV, 1979, PP. 200-202; RANFT AND TILL, 1983, PP. 115-116; ERNEST MCNEILL ELLER, THE SOVIET SEA CHALLENGE, COWLES BOOK, 1971, PP. 197-198
27. RANFT AND TILL, 1983, P. 111; MORRIS, 1977, P. 53
28. MORRIS, 1977, PP. 126-127
29. PETER HOWARTH, CHINA'S RISING SEW POWER, NEW YORK: ROUTLEDGE, 2006, PP. 96-97
30. טווח טילי הטומוהוק, לדוגמה, הוא כאלפיים ק"מ.
31. GOLDSTEIN AND MURRAY, 2004, PP. 165-179
32. MECONIS AND WALLACE, 2000, P. 60
33. FRANK AKER, OCTOBER 1973, ARCHON BOOKS, HAMDEN, 1985, PP. 14-16; GEORGE W. GAWRYCH, THE ALBATROSS OF DECISIVE VICTORY: WAR AND POLICY BETWEEN EGYPT AND ISRAEL IN THE 1967 AND 1973 ARAB-ISRAELI WARS, GREENWOOD PRESS, WESTPORT, 2000, PP. 131-135
34. PETER ALLEN, THE YOM KIPPUR WAR, CHARLES SCRIBER'S SONS, NEW YORK, 1982, P. 31
35. EDGAR O'BALLANCE, NO VICTOR, NO VANQUISHED: THE YOM KIPPUR WAR, PRESIDIO, SAN RAFAEL, 1978, PP. 65-91
36. TREVOR N. DEPUY, ELUSIVE VICTORY: THE ARAB-ISRAELI WARS, 1947-1974, HARPER & ROW, NEW YORK, 1978, PP. 401-410
37. KENNETH P. WERREL, ARCHIE TO SAM: A SHORT OPERATIONAL HISTORY OF GROUND-BASED AIR DEFENSE, AIR UNIVERSITY PRESS, MAXWELL, 2005, PP. 149-152
38. SAAD EL SHAZLY, THE CROSSING OF THE SUEZ, AMERICAN MIDEAST RESEARCH, SAN FRANCISCO, 2003, PP. 18-27
39. IBOB, PP. 33-34
40. מיכאל הנדל, קלאוזביץ במבחן התמורות הטכנולוגיות, מערכות, תל-אביב, 1988, עמ' 21.
41. אסטרטגיית צה"ל, אוגוסט 2015, עמ' 11-12.
42. מבצע של חיל האוויר בראשית מלחמת לבנון השנייה, שבמהלכו הושמד חלק גדול ממערך הרקטות לטווח ארוך של חזבאללה.
- הסיוע ההנדסי בקרב המשולב בצה"ל (עמ' 32)**
1. עמי שמיר, **תולדות חיל ההנדסה**, משרד הביטחון - הוצאה לאור, תל-אביב, 1978, עמ' 22-4
2. שם, עמ' 35-43
3. שם, עמ' 75-61
4. ריאיון עם מג"ד הנדסה 602 אבישי כץ (כיום תא"ל מיל), אתר "נעמוש", 2 בספטמבר 2015.
5. עמי שמיר, 1978, עמ' 105-95.
6. אפי מלצר, תא"ל (מיל) ישי דותן ויהורם גלילי, **ראשונים תמיד: מורשת חיל ההנדסה הקרבית**, אפי מלצר בע"מ, מחקר והוצאה לאור, מודיעין, 2018, עמ' 252-259.
7. שם, עמ' 305-321.
8. שם, עמ' 325-332.
9. צפ"ש (צפע שריון) - אמצעי המשמש לפריצת שדות מוקשים.
10. עמי רוחקס זומבה, "מפקד חדש לחיל ההנדסה הקרבית", ISRAEL DEFENSE, 6 באוגוסט 2020; ההנדסה ביבשה - "הנדסת המפץ" (התוכנית הוצגה בפני מפקדי אוגדות).
11. מפקדת זרוע היבשה, הסיוע ההנדסי במבצעי כוחות היבשה (יבשה - 3 - ז - 9, תמוז תשע"ג, יוני 2013) עמ' 36-52; 89-155.
- לחימה כימית - "הפתעה מצבית"? (עמ' 36)**
1. (YPER/IEPER), עיר במערב פלנדריה שבצפון בלגיה, שבה נערכו במהלך מלחמת העולם הראשונה קרבות חשובים במרחב החזית המערבית, בין מדינות ההסכמה ובין מדינות הציר.
2. CHARLES E. HELLER, CHEMICAL WARFARE IN WORLD WAR 1, USAR, 1984, P. 13-34
3. עודד מגידו, "חמש מערכות איפר בפלנדריה הבלגית", **הבמה להיסטוריה צבאית**, 11 באוקטובר 2018.
4. GERARD J. FITZGERALD, "CHEMICAL WARFARE AND MEDICAL RESPONSE DURING WORLD WAR I", AMERICAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH 98(4), APRIL 2008, PP. 611-625
5. צבי לניר, **ההפתעה הבסיסית - מודיעין במשבר**, המרכז למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת תל-אביב, 1983.
6. תא"ל מאיר פרנקל, "מבצעי למידה בפתיחת לחימה", **מערכות** 457 (פברואר 2018), עמ' 19-15.
7. תא"ל (מיל) ד"ר דני אשר, "למידה והפקת לקחים תוך כדי לחימה", **מערכות** 475-474 (פברואר 2018), עמ' 22.
8. לניר, 1983.
9. אורן אלחנן, **יעילות צידי הטנקים - תולדות מלחמת יום הכיפורים**, אמ"ץ-תוה"ד, 2004, עמ' 46.
10. אשר, 2018.
11. פרנקל, 2018.
12. יגאל שפי, "הנשק הכימי בארץ-ישראל במהלך מלחמת העולם הראשונה", **קתדרה** 105 (תשס"ג), עמ' 82-50.
13. שם, עמ' 65.
14. שם, עמ' 48.
15. שם, עמ' 80.
16. שם, עמ' 57-58.
17. שם, עמ' 72-73.
18. הוראת אמ"ץ תוה"ד, למידה מבצעית תוך כדי לחימה, 10 באפריל 2018, עמ' 2-1.
19. ההיסטוריון הקרבי הראשי של צבא ארצות-הברית במלחמת העולם השנייה ובמלחמת קוריאה.
20. מתוך דוח מסכם שכתב לקונגרס האמריקני לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה, וושינגטון, 1920.
21. H. R. WARCH, "ATTACKS ON GHOUTA", HRW, 10 SEP 2013
22. D. G. EISENKRAFT, "WHAT CAN WE LEARN ON MEDICAL PREPAREDNESS FROM THE USE OF CHEMICAL AGENTS CIVILIANS IN SYRIA?", THE AMERICAN JOURNAL OF EMERGENCY MEDICINE, 2004
23. "BODIES STILL BEING FOUND AFTER ALLEGED SYRIA CHEMICAL ATTACK: OPPOSITION", THE DAILY STAR LB, 22 AUG 2013

מערכת ההגנה של "המדינה האסלאמית" במוצול (עמ' 44)

1. סא"ל (בדימוס) ד"ר דוד זוכן, "תובנות מכיבוש מוצול", **מערכות** 476 (פברואר 2018); בעד זלמנוביץ', "מה ניתן ללמוד מהמערכה של דאעש במוצול על לחימה בשטח בנוי", **מערכות** 481-480 (נובמבר 2018).
2. עדו הכט, "המדינה האסלאמית - ניתוח צבאי", מחקר פנימי של המרכז ללימודים צבאיים של מכללת פו"ם, 2016, עמ' 7.
3. BABAK DEHGHANPISHEH, "ABANDONED VILLAGES ON ROAD TO MOSUL RIGGED WITH TUNNELS AND BOMBS", **REUTERS**, 19 OCTOBER 2016
4. IRAQI FORCES MAKING GAINS IN BATTLE FOR MOSUL", **PRESSTV**, 19 OCTOBER 2016
5. COMBINED JOINT TASK FORCE OPERATION INHERENT RESOLVE FACT SHEET" - [HTTPS://BIT.LY/36PYELN](https://bit.ly/36PYELN)
6. LUIS MARTINEZ, "DRONE VIDEO SHOWS ISIS MOVING CIVILIANS INTO HOME AS HUMAN SHIELDS", **ABCNEWS**, 22 APRIL 2017
7. PAUL ANTONOPOULOS, "ISIS WITHDRAWS FROM MOSUL UNIVERSITY", **ALMASDARNEWS**, MAY 2012
8. IGOR KOSSOV, "MOSUL IS COMPLETELY DESTROYED", **THE ATLANTIC**, 10 JULY 2017
9. סא"ל (בדימוס) ד"ר דוד זוכן, "תובנות מכיבוש מוצול", **מערכות** 476 (פברואר 2018), עמ' 26.
10. IRAQI FORCES TAKE BACK AL-NURI MOSQUE (HBO), 30 JUNE 2017
11. MAJ. THOMAS D. ARNOLD, MAJ. NICOLAS FIORE, "FIVE OPERATIONAL LESSONS FROM THE BATTLE FOR MOSUL", **ARMYUPRESS**, JANUARY 2019
12. "התנהלות חמאס ואופיו של איום הטרור מרצועת עזה - בחינת תכני דוח גולדסטון לעומת הממצאים העובדתיים", **מרכז המידע למודיעין ולטרור, המרכז למורשת המודיעין**, מרס 2010, עמ' 102-252.
13. ירון שניידר, **גבולות ההבלגה: מצב חמאס ברצועת עזה ושיקוליו לגבי עימות עם ישראל**, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), 30 באוקטובר 2017.
14. MOSUL STUDY GROUP, "WHAT THE BATTLE FOR MOSUL TEACHES THE FORCE", **ARMYUPRESS**, SEPTEMBER 2017
15. הילה קובו, "הסופרמן הזה קם מההריסות והלך: כמה הצטערתי שאיבדנו אותו", וואלה, 8 במאי 2019.
16. CARLA BABB, "UN: FRESH REPORTS OF EXTRAJUDICIAL KILLINGS BY ISLAMIC STATE", **VOANEWS**, 24 OCTOBER 2016.
17. LOAA ADEL, "MASS GRAVE CONTAINING POLICEMEN DISCOVERED SOUTH OF MOSUL", [WWW.IRAQINEWS.COM](http://www.iraqinews.com), 21 AUGUST 2016
17. 'מבט' עם יעקב אילון - "האם הרמטכ"ל גנץ היה על הכוונת של החמאס"? 20 ביולי 2015 - [HTTPS://BIT.LY/37FXOLG](https://bit.ly/37FXOLG)

הרב"ט אסטרטגי יותר מתמיד (עמ' 50)

1. תא"ל עמנואל ולד, **קללת הכלים השבורים**, הוצאת שוקן, תל-אביב, 1987.
2. GENERAL CHARLES C. KRULAK, "THE STRATEGIC CORPORAL: LEADERSHIP IN THE THREE BLOCK WAR", **MARINES MAGAZINE** (JANUARY 1999)
3. DAVID W HOGAN, ARNOLD G FITCH, ROBERT K WRIGHT, **THE STORY OF THE NON-COMMISSIONED OFFICER CORPS**, CENTER OF MILITARY HISTORY, US ARMY, WASHINGTON DC, 2007, P. 48-54
4. ד"ר יגיל הנקין, "מותו של הרב"ט האסטרטגי", **מערכות** 464 (2015), עמ' 46-53.
5. SEAN PARNELL, **OUTLAW PLATOON: HEROES, RENEGADES, INFIDELS AND THE BROTHERHOOD OF WAR IN AFGHANISTAN**, WILLIAM MORROW PUBLISHING, 2012
6. רס"ן עוזי בן שלום ואיתן שמיר, "פיקוד מוכוון משימה: בין תורה למעשה", **מערכות**

- 418 (אפריל 2008), עמ' 16-23; סא"ל צח משה וסא"ל אורן האס, "אין פיקוד אחר", **מערכות** 480 (פברואר 2021), עמ' 30-35; סא"ל מאיר פעיל, "טיפוח מפקדים צעירים, מפנקוסו של המג"ד", **מערכות** קי"ב (מרס 1958) עמ' 43-45; סא"ל עידן מורג, "פיקוד משימה בדרג הטקטי", **מערכות** 466-467 (ספטמבר 2016) עמ' 54-57; תא"ל משה צ'יקו, תמיר, "מלחמה ללא אות", הוצאת משרד הביטחון (2005), עמ' 96; סגן יוסף גנסבורג, "הקצונה הזוטרה בצה"ל, האם היא חסם בפני יישום פיקוד מוכוון משימה?", **מערכות** 445 (אוקטובר 2012), עמ' 50-57.
7. הנקין, 2015, עמ' 45-53.
8. רס"ן נתי תורג'מן, "המ"כ במלחמת לבנון השנייה: מפקדים שאינם מפקדים", **מערכות** 429 (פברואר 2010), עמ' 28-37.
9. אל"ם בועד עמידור, "כך סורסה החטיבה בצה"ל", **מערכות** 421-420 (ספטמבר 2008) עמ' 54-69.
10. סלנג חטיבת הצנחנים, אתר צה"ל, 7 באוגוסט 2018.
11. אל"ם (מיל') בועד עמידור, "אובדנה של האסימטריה בטווח המגע ותעוניה הקטלניות", **מערכות** 486-485 (דצמבר 2019), עמ' 16-21.
12. עמוס הראל, "תחקיר עין-יברוד: מג"ד ומ"פ יודחו: גורם בכיר: 'שאננות בלתי נסבלת'", **הארץ**, 11 בנובמבר 2003.
13. IVER GABRIELSEN, "THE EVOLUTION OF HIZBULLAH'S STRATEGY AND MILITARY PERFORMANCE 1982-2006", **JOURNAL OF SMALL WARS & INSURGENCIES**, VOL. 25, ISSUE 2, 2014, PP. 257-283
14. IBID
15. סא"ל עופר ארליך, "לחימה מבוזרת של חי"ר קל נגד גרילה", **מערכות** 487 (מרס 2020), עמ' 22-27; עמידור, 2019.
16. יום טוב סמיה, **מיחידים ליחידה**, מערכות, תל-אביב, 2008.
17. IGOR V OBRAZTSOV, **DEDOVSHCHINA IN THE POST-SOVIET MILITARY**, CHAPTER 5, STUTGART IBIDEM-VERLAG, 2006
18. IBID
19. LEWIS SORELY, **PRESS ON! SELECTED WORKS OF GENERAL DONALD A. STARRY**, COMBAT STUDIES INSTITUTE PRESS, FORT LEAVENWORTH, KANSAS, 2009
20. ועדת וינוגרד לבדיקת אירועי המערכה בלבנון 2006, עמ' 342-343; דוח מבקר מערכת הביטחון יצ-1, 182, פברואר 2003.
21. עמידור, 2019.
22. SORELY, 2009.
23. LT. GENERAL HAL G. MOORE, **WE WERE SOLDIERS ONCE, AND YOUNG**, RANDOM HOUSE PUBLISHING, 1992
24. SORELY, 2009.

פרקטיקות מנהיגותיות (עמ' 56)

1. תומר רוזוב ומידד אבידן, "סקירת הכתיבה על שדה הקרב העתידי בצה"ל", ממד"ה, 2020.
2. אין תמימות דעים ביחס לשינויים: יש הסבורים שקצב ההתקדמות הטכנולוגי דווקא איטי, ויש הטוענים כי אופי הלחימה לא השתנה באופן מהותי. למשל: אייל ברלוביץ', "תורת הלחימה הרב-ממדית בצבא היבשה של ארצות-הברית", **אתר צה"ל**, 6 באוגוסט 2020.
3. CHRIS C. DEMCHAK, "NUMBERS OR NETWORKS: SOCIAL CONSTRUCTIONS OF TECHNOLOGY AND ORGANIZATIONAL DILEMMAS IN IDF MODERNIZATION", **ARMED FORCES & SOCIETY**, 23 JANUARY 1996, PP. 179-208
4. ישראל כ"ץ, "על תהליכי התארגנות נוכח חדשנות טכנולוגית", בתוך: ישראל כ"ץ, עמיר סנדר, אמיר קופפרשמיט (עורכים), **אדם, טכנולוגיה וארגון: מבט אל חדשנות טכנולוגית בצה"ל**, מכון צפנת, תל-אביב, 2013, עמ' 71-80.
5. RUSS MARION & MARY UHL-BIEN, "LEADERSHIP IN COMPLEX ORGANIZATIONS", **THE LEADERSHIP QUARTERLY**, 12(4) (WINTER 2001), PP. 389-418

6. עפרון רזי ופנחס יחזקאלי, **מינהל ציבורי על פרשת דרכים – מאנוכיות לשתוף פעולה**, המרכז למחקר אסטרטגי ולמדיניות, המכללה לביטחון לאומי, צה"ל, 2007.
7. כרמית פדן ושרית טובי, "השילוביות בצה"ל: אחד בפה ואחד בלב", **מערכות** 443 (יוני 2012), עמ' 18-26.
8. שם; דודו עמי, "פיקוד ישרי, פיקוד מקצועי ומה שביניהם", **מערכות** 440 (דצמבר 2011), עמ' 62-64.
9. איתי ברק ועמיר סנדר, "מהיררכיה לרשת: האתגר של צה"ל בעידן המידע", בתוך: ישראל כ"ץ, עמיר סנדר, אמיר קופרשמידט (עורכים), **אדם, טכנולוגיה וארגון**: מבט אל חדשנות טכנולוגית בצה"ל, מכון צפנת, תל-אביב, 2013, עמ' 135-152.
10. DAVID S. ALBERTS & RICHARD E. HAYES, **POWER TO THE EDGE: COMMAND AND CONTROL IN THE INFORMATION AGE**, SSRP PUBLICATIONS, WASHINGTON, 2003.
11. איציק תורג'מן, אלכס מלייב, טל ענף-קרול ולימור בנאש, "ניווט במרחבי זרות – מנהיגות רשתית בעידן רב-ממדי", **מערכות** 487 (מרץ 2020), עמ' 34-39.
12. ברק וסנדר, 2013, עמ' 135-152.
13. DAVID S. ALBERTS & RICHARD E. HAYES, **POWER TO THE EDGE: COMMAND AND CONTROL IN THE INFORMATION AGE**, SSRP PUBLICATIONS, WASHINGTON, 2003.
14. המחקר נערך בשתוף חוליית פסיכולוגיה של אוגדה 36. ברצוננו להודות לרס"ן קרולין לוי זעירא וכלל צוות היועצים בסדיר ובמילואים שתורמו לביצוע המחקר.
15. אמיר מורנו, "פיקוד מקרוב בעידן הטכנולוגי", **מערכות** 462 (אוגוסט 2015), עמ' 60-63.
16. אריאל ויינר, "חבירה מבצעית ושתוף פעולה בין-ארגוני בדרג הטקטי", ממד"ה, 2010, מסמך פנימי.
17. הדס מינהל-ברנד ותמר אוברסקי, "על רשתות, מפקדים ומה שביניהם", 2003, בתוך: ישראל כ"ץ, עמיר סנדר, אמיר קופרשמידט (עורכים), **אדם, טכנולוגיה וארגון: מבט אל חדשנות טכנולוגית בצה"ל**, מכון צפנת, תל-אביב, 2013, עמ' 169-190.
11. IAN MITROFF. **MANAGING CRISES BEFORE THEY HAPPEN: WHAT EVERY EXECUTIVE AND MANAGER NEEDS TO KNOW ABOUT CRISIS MANAGEMENT**. AMACOM/AMERICAN MANAGEMENT ASSOCIATION, 2000.; WARD, COLLEEN A. **SOCIAL MEDIA AND CRISIS COMMUNICATION: ARE ORGANIZATIONS USING SOCIAL MEDIA IN TIMES OF CRISIS?** (2011) FEARN-BANKS, 2011, P. 2.
12. BETTY KAMAN LEE. **CRISIS, CULTURE, COMMUNITY**, COMMUNICATION YEARBOOK 29.1 (2005) PP. 275-309, 278.
13. COOMBS, 2007.
14. FEARN-BANKS, 2011; ROBERT ULMER, TIMOTHY SELNOW, AND MATTHEW W. SEEGER. "EFFECTIVE CRISIS COMMUNICATION: MOVING FROM CRISIS TO OPPORTUNITY", **SAGE PUBLICATIONS**, 2017.
16. גד ברזילי, "תקשורת המונים ומלחמות", קשר (1991), עמ' 25-32; דניאל בר-טל, תמיר מגל וערן הלפרין, "הפרדוקס של תפיסת הביטחון בישראל: הסבר פסיכולוגי-חברתי", **פוליטיקה: כתב עת ישראלי למדע המדינה וליחסים בינלאומיים** 20 (2010), עמ' 123-148.
17. יהודית אורבך וציפי ישראל, "תקשורת מגויסת: סיקור תאונות אוויריות בצה"ל בעיתונות הכתובה, 1977-1997", **מגמות** (2006), עמ' 424-451.
18. COOMBS, 2007.
19. AN-SOFIE CLAEYS AND VEROLIEN CAUBERGHE. "THE ROLE OF A FAVORABLE PRE-CRISIS REPUTATION IN PROTECTING ORGANIZATIONS DURING CRISES", **PUBLIC RELATIONS REVIEW** 41.1 (2015), PP. 64-71.
20. COOMBS, 2007.
21. CINZIA COLAPINTO AND ELEONORA BENECCI. "THE PRESENTATION OF CELEBRITY PERSONAS IN EVERYDAY TWITTERING: MANAGING ONLINE REPUTATIONS THROUGHOUT A COMMUNICATION CRISIS", **MEDIA, CULTURE & SOCIETY** 36.2 (2014), PP. 219-233.
22. TIMOTHY W. COOMBS AND SHERRY J. HOLLADAY, EDs, **THE HANDBOOK OF CRISIS COMMUNICATION**, VOL. 22. JOHN WILEY & SONS, 2011.
23. FEARN-BANKS, 2011.
24. LI DUAN AND GANG ZHU. "PSYCHOLOGICAL INTERVENTIONS FOR PEOPLE AFFECTED BY THE COVID-19 EPIDEMIC," **THE LANCET PSYCHIATRY** 7.4 (2020), PP. 300-302.; ALBERT W. WU, CHERYL CONNORS, AND GEORGE S. EVERLY JR. COVID-19: PEER SUPPORT AND CRISIS COMMUNICATION STRATEGIES TO PROMOTE INSTITUTIONAL RESILIENCE. (2020), PP. 822-823.
25. WILLIAM L. BENOIT, "IMAGE REPAIR DISCOURSE AND CRISIS COMMUNICATION", **PUBLIC RELATIONS REVIEW** 23.2 (1997), PP. 177-186.
26. COOMBS, 2007.
27. IBID.
28. לימור ואחרים, 2014.
29. DENNIS WILCOX AND GLEN T. CAMERON, "CONFLICT MANAGEMENT: שם; ISSUE, RISK, CRISIS, AND REPUTATION", **PUBLIC RELATIONS: STRATEGIES AND TACTICS** (2005) COOMBS, 2007.
30. שמואל אבן דוד סימן-טוב, "הערכות המודיעין ברמה הלאומית בישראל", **עדן אסטרטגי** 1, כרך 18, 2015.
32. עידו לוריא, יעל מאיר, אילן טל ושלי סנטו, "הגל השני של משבר הקורונה הוא משבר כלכלי, חברתי ונפשי", **הארץ**, 2 באפריל 2020; כרמית פדן, "משבר הקורונה כהזדמנות לתיקון חברתי", **המכון למחקרי ביטחון לאומי**, 2 באוקטובר 2020.
33. ניר וולף, "אחרי הקורונה: מה יישאר מרשת 13?", **ישראל היום**, 13 באפריל 2020; נתי טוקר, "סמנכ"ל רשת 13: אין כסף למשכורות במאי"; הוקפאו הקיצוצים בחדשות". **THE MARKER**, 16 באפריל 2020.
34. דליה לירן-אלפר, דליה ואורלי צרפת, "על זרי הדפני: הייצוג התקשורתי של

תקשורת משברית בעת התפרצות הקורונה בישראל (עמ' 62)

1. יחיאל לימור, ברוך לשם ולא מנדלזיס, **יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה**, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2014.
2. KATHLEEN FEARN-BANKS, **CRISIS COMMUNICATIONS: A CASEBOOK APPROACH**: ROUTLEDGE, 2010.
3. TIMOTHY COOMBS, **ONGOING CRISIS COMMUNICATION: PLANNING, MANAGING, AND RESPONDING**, LOS ANGELES SAG, 2007.
4. EITAN GILBOA & CULA MAGEN, "CRISIS COMMUNICATION RESEARCH IN ISRAEL: GROWTH AND GAPS", **IN HANDBOOK OF INTERNATIONAL CRISIS COMMUNICATION RESEARCH**, 2015.
5. אתר משרד הבריאות ואתר המכון הלאומי לחקר שרותי הבריאות ומדיניות הבריאות, 1 בדצמבר 2020.
6. אלכסנדרה לוקש ואטילה שומפלבי, "גל הקורונה הראשון בדעיכה, הגל הקשה הבא בתחילת החורף", **ynet**, 26 במאי 2021.
7. אתר צה"ל, עדכוני קורונה שוטפים: idf.il/101408
8. פקודות אגף המבצעים כפי שהופצו במערכת הצבאית (בלמ"ס), מרס 2020.
9. שאול אמסטרדמסקי, "תוכנית משרד הבריאות: מותר יהיה לבקר קרובי משפחה, הקניונים יפתחו בעוד שבועיים", **נאן - תאגיד השידור הישראלי**, 5 במאי 2020.
10. ALFONSO, GONZÁLEZ-HERRERO, AND SUZANNE SMITH, "CRISIS COMMUNICATIONS MANAGEMENT ON THE WEB: HOW INTERNET-BASED TECHNOLOGIES ARE CHANGING THE WAY PUBLIC RELATIONS PROFESSIONALS HANDLE BUSINESS CRISES". **JOURNAL OF CONTINGENCIES AND CRISIS MANAGEMENT** 16.3 (2008): PP. 143-153.

- מנהיגת המחאה בעיתונות המקוונת בישראל", **קשר** (2012), עמ' 29-39;
- COLLEEN WARD, **SOCIAL MEDIA AND CRISIS COMMUNICATION: ARE ORGANIZATIONS USING SOCIAL MEDIA IN TIMES OF CRISIS?** (2011)
35. יחיאל לימור, ברוך לשם ולא מנדלזיס. **יחסי ציבור: אסטרטגיה וטקטיקה**, האוניברסיטה הפתוחה, רעננה, 2014.
36. אמיר בוחבוט, "חדרי אוכל פוצלו, שוטרים מפטרלים: החיים בבסיס הגדול בצה"ל תחת איום הקורונה", **וואלה**, 5 באפריל 2020; ויב קובוביץ, "חיילים מתלוננים: בצה"ל מתעלמים מההנחיות להימנעות מהדבקה בקורונה", **הארץ**, 19 במרס 2020; ארנון שוורצמן, "ביחידה לא סופרים את ההנחיות", **מאקו פז"ם**, 23 במרס 2020.
37. יואב זיתון, "פק"ל י קורונה ומתקן אשפוז ל 500 חולים: צה"ל נערך לחצי שנה", **YNET**, 19 במרס 2020; "נפתחה המעבדה לזיהוי נגיף הקורונה של צה"ל", **ישראל היום**, 24 במרס 2020.
38. אסף זגריזק, "במסגרת ההגבלות החדשות: תנועת הרכבות תיפסק לחלוטין", **YNET**, 25 במרס 2020.
39. חנן גרינווד, "צה"ל נערך לקורונה: עוצר נסיעות והיתכנות לביטול תרגילים עם צבאות זרים", **ישראל היום**, 12 בפברואר 2020.
40. "שומרים על כשירות מבצעית: צה"ל בשורה של החלטות להתמודדות עם אתגר הקורונה", **ישראל היום**, 9 במרס 2020; מירב בראל, בתיה ואן זיידן, עינב גרינברג ולינור ונוישטיין, "איך שומרים על כשירות מבצעית בצל מגיפת הקורונה", **אתר צה"ל**, 22 במרס 2020.
41. פקודות אגף המבצעים כפי שהופצו במערכות הצבאיות (בלמ"ס), 2020.
42. אמיר בוחבוט, "גם בצה"ל: יותר מ-300 חיילים שוהים בבידוד מחשש לקורונה", **וואלה**, 2 במרס 2020.
43. זיתון, 19 במרס 2020.
44. ניר דבורי, "נפתחה המעבדה הראשונה בצה"ל לבדיקות קורונה", **N12**, 24 במרס, 2020.
45. יואב זיתון, "צה"ל: נפתח מתקן האשפוז באשקלון לחיילים חולי קורונה", **YNET**, 20 במרס 2020.
46. טל לר-ב, "צה"ל פיתח מערכת לניהול וטיפול בחולי קורונה", **מעריב**, 1 באפריל 2020.
47. אמיר בוחבוט, "קצין הרפואה הראשי נערך לגל השני של הקורונה: ההתפרצות תהיה חזקה יותר", **וואלה**, 24 באפריל 2020; גיא נרדי, "צה"ל מכין מיטות למאות חולי קורונה", **גלובס**, 19 באפריל 2020.
48. חנן גרינווד ויוסי זלינגר, "תייעוד מיוחד: הצצה למעבדת הקורונה של צה"ל", **ישראל היום**, 26 באפריל 2020; מירב בראל, "הצצה למוקד שעומד בלב המלחמה בקורונה", **אתר צה"ל**, 23 באפריל 2020.
49. יואב זיתון ואיתמר אייכנר, "הקורונה בצה"ל: עוצר יציאות לחודש, החלפת משמרות ללא מגע", **YNET**, 16 במרס 2020; אריאל כהנא, "צה"ל: עוצר יציאות של חודש לחיילים סדירים בבסיסים הסגורים", **ישראל היום**, 16 במרס 2020.
50. אמיר בוחבוט, "משבר מזון בצה"ל: החיילים נותרו בבסיסים – המטבחים כורעים תחת העומס", **וואלה**, 2 באפריל 2020; יואב זיתון, "בגלל הקורונה: צה"ל הגדיל את תקציב המזון בעשרות מיליוני שקלים", **YNET**, 5 באפריל 2020.
51. פקודות אגף המבצעים, מרס 2020.
52. הטוויטר של יוסי יהושוע, "בימים האחרונים יש יותר מדי תלונות של חיילים [...] שלא מקבלים מזון ראוי", 29 במרס 2020; הטוויטר של ניר דבורי, "אנחנו חיילים קרביים ורגילים לאוכל 'דל'", 21 במרס 2020.
53. זיתון, 5 באפריל 2020.
54. אור הלר, "מתגייסים למאבק בקורונה: הצצה למעבדה שהקים צה"ל לאבחון הנגיף", **חדשות** 13, 16 באפריל 2020; טל לברם, "'חברת הלוגיסטיקה של המדינה': מפקד אט"ל מתרגל לשגרה החדשה", **מעריב**, 15 באפריל 2020.
55. הטוויטר של ניר דבורי, "הערב בעיר הבה"דים. אולי מתחילים ליישם", 2 באפריל 2020.
56. אמיר בוחבוט, "חדרי אוכל פוצלו, שוטרים מפטרלים: החיים בבסיס הגדול בצה"ל
- תחת איום הקורונה", **וואלה**, 5 באפריל 2020.
57. דף הפייסבוק של צה"ל, "הכירו את הניידת הקולנירית", 4 במאי 2020.
58. יוסי יהושוע, "שפים מובטלים? בואו למילואים", **ידיעות אחרונות**, 19 במרס 2020.
59. ניר דבורי, "דבורי בשטח: מבצע היערכות ענק בצה"ל לקראת פסח", **N12**, 7 באפריל 2020; יאיר קראוס וצביקה קליין, "חיילים יוכלו לערוך סדר בחדר עם 'טייקאווי' בהרכבה אישית", **מקור ראשון**, 7 באפריל 2020.
60. שם.
61. אסף זגריזק, "במסגרת ההגבלות החדשות: תנועת הרכבות תיפסק לחלוטין", **YNET**, 25 במרס 2020.
62. פקודות אגף המבצעים, 2020.
63. אסנת ניר, "כשאינן אוטובוס או רכבת לבסיס, צה"ל מגלה את טכנולוגיות התחבורה החכמה", **THE MARKER**, 6 באפריל 2020.
64. יואב זיתון, "צה"ל הקים מערך היסעים לחיילים, המידע יתעדכן ביישומון ייעודי", **YNET**, 29 במרס 2020; קובי פינקלר, "הוקם מערך היסעים למשרתי צה"ל", **ערוץ 7**, 29 במרס, 2020.
65. יואב זיתון, "שילוב של אובר ומוביט: שינוי הקורונה בצה"ל שיחסכו מיליונים", **YNET**, 25 באפריל 2020.
66. "שש"ט"ל - מערך הסעות מיוחד לחיילי צה"ל", **ישראל היום**, 29 במרס 2020; זיתון, 25 באפריל 2020; זיתון, 29 במרס 2020.
67. ניר דבורי, "האתגר הוא גדול, החיילים לא מבינים מה קורה בחוץ", **N12**, 5 באפריל 2020.
68. הטוויטר של אור הלר, "הניסוי הסודי של צה"ל בחיילים בקורונה", 22 ביוני 2020.
69. **מערכת חמ"ל**, "הפקרות בצה"ל נמשכת: כך צבא הגנה לישראל מסכן את ההורים ואת החיילים בניגוד להוראות משרד הבריאות", 18 במרס 2020; קובוביץ, 19 במרס 2020; שוורצמן, 23 במרס 2020.
70. MITROFF, 2000.
71. נדיב מרדכי ופנינה שרביט ברוך, "משבר הקורונה וחוסן דמוקרטי בישראל: מתאר להפקת לקחים", **המכון למחקרי ביטחון לאומי**, אוניברסיטת תל-אביב, 5 ביולי 2020.